

[Niels Ravn.]

sionen har drøftet det, ministeren kaldte husbondafløsning. Mine tanker gik faktisk et skridt videre, de gik også til medhjælperafløsning. Jeg kender sogne, hvor der i dag kun er én fodermester tilbage; resten af landbrugene er enten kvægløse, eller også er det familien selv, der passer dyrene. Så alvorlig er situationen ude i landet.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Må jeg ganske kort sige til hr. Niels Ravn, at der ligger ikke i mit ordvalg nogen afvigelse fra den nævnte opfattelse. Spørgsmålet om husbond- og ferieafløsning kan man give den formulering, man ønsker; det afgørende er, at landmanden også har en mulighed for at skaffe sig en fridag eller har en mulighed for at få bedriften passet under sygdom, ulykke o. lign., og det er det, jeg mener man bør arbejde videre med. Så kan vi diskutere navnet på et senere tidspunkt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter.

Lovforslagets §§ 1-12 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Kaj Andresen): Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om en kornordning.

Lovforslagets §§ 1-2 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Kaj Andersen): Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m.

Lovforslagets §§ 1-2 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Kaj Andresen): Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Sluttelig foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Kaj Andresen): Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lukkelov.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 157) findes i tidenden sp. 4681, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 2353).

Der var stillet 8 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Albertsen: Vi har efter en lang række møder i udvalget om den nye lukkelov fundet frem til en nogenlunde enig indstilling; der er kommet en række ændringsforslag efter drøftelserne, og de er tiltrådt af ministeren.

Det væsentligste af disse ændringsforslag er selvfølgelig ændringen af § 1, som i realiteten er en klar imødekommelse af den opfattelse, jeg på socialdemokratiets vegne fremsatte ved førstebehandlingen, at det var urimeligt af foretage en så hovedkulds ændring af disse generelle åbningstider

[Albertsen.]

uden at have et klart dokumenteret materiale, som kunne påvise nødvendigheden heraf. Dette så meget mere som det elendige kompromis, de tre regeringspartier havde fundet frem til, på ingen måde kunne siges at være nogen som helst form for løsning eller noget som helst, der pegede fremad eller i sig selv havde et indhold i form af argumenter eller materiale, der kunne berettige de foreslåede ændringer.

Derfor mente vi — og vi er selvfølgelig glade for, at denne erkendelse nu deles af regeringspartierne og ministeren — at det, der skulle gennemføres, var ændringer for de såkaldte ferieområder eller sommerhusområder, men med hensyn til det afgørende, det principielle og det generelle, skulle disse problemer behandles i en kommission, der kunne kigge på disse ting. Jeg skal da ikke hovere over for ministeren, men kun udtale min glæde over, at ministeren nu så sent, som det er tilfældet, men alligevel ikke for sent, har accepteret det, vi foreslog, og at der nu er almindelig tilslutning hertil.

Jeg skal i denne forbindelse kun udtale tilfredshed med det oplæg, som ministeren har redegjort for over for udvalget med hensyn til kommissoriet for den kommission, der skal nedsættes.

Det er ikke ukendt, at vi ved første behandling og under udvalgsarbejdet har givet udtryk for, at spørgsmålet om åbningstider ikke alene er et spørgsmål om forretningslivet og det, der normalt forbindes med forretningslivet, men også er et spørgsmål om den offentlige service og om lægers, hospitalers og andre instansers åbningstider såsom sparekasser, banker m. v. Jeg er helt klar over, at nogle af de ting, jeg her taler om, ligger uden for ministerens ressort. Men jeg har forstået at ministeren er åben for, at kommissoriet også kan omfatte disse ting, men at en forudsætning herfor må være, at de berørte ressortministre vil være indforstået hermed. Jeg vil bede om, at ministeren ved denne lejlighed bekræfter det, han her over for udvalget har fremhævet, og at han vil tilstræbe, at de bliver taget med i kommissionsbehandlingen.

Blandt de øvrige ændringer, som vi er nået frem til, og som der foreligger en nogenlunde enig indstilling om, er en af de væsentligste vel nok afklaringen af den så-

kaldte grænsehandel. Formuleringen af ministerens oprindelige lovforslag kunne jo nok give afledning til tvivl om, hvad det egentlig var, man mente. Vi mener, at den ændring, der nu foreslås, klargør hele dette problem: der er kun tale om den dansk-tyske landegrænse. Vi har under forhandlingerne fået tilsagn om, at der hermed kun menes et kilometermæssigt begrænset område; det er ikke hele landsdelen, det er ikke en ny grænse, vi skal til at instituere, det er et område, hvor åbningstiderne nogenlunde kan blive en naturlig pendant til det, der forekommer af lignende åbningstider på den anden side af den dansk-tyske grænse, og det er vi tilfredse med.

Vi synes også, at hvad angår tilladelse til åbning, når det drejer sig om turistbesøg og om rutebilstationer og andre steder, er det resultat, vi har fået ud af forhandlingerne, tilfredsstillende.

Men jeg vil dog gerne sige om spørgsmålet om sommerhusområdet, at det bliver jo nok nødvendigt, at der trods alt kommer til at foreligge visse retningslinjer. For selv om vi i princippet siger, at det spørgsmål må de enkelte kommunalbestyrelser tage stilling til og behandle ud fra en rimelig fortolkning af loven, så vil det jo nok ikke være særlig behageligt, om der udvikler sig en vild konkurrence om, at man bogstavelig talt kan holde åbent hele døgnet, og om, hvem der er mest liberal eller mindre restriktiv, eller hvad man nu ellers vil bruge som argumenter, hvis man vil gå meget langt på disse områder. Jeg tror, det vil være nyttigt, om ministeren ved denne lejlighed antyder, hvad han har tænkt sig på disse områder, således at vi ikke her åbner en dør, så vi slet ikke har mulighed for at kontrollere, hvad der overhovedet kommer ud af denne ordning.

Jeg vil også gerne sige, at det er jo ikke alene spørgsmålet om i nogen grad at acceptere gældende praksis — det er der vel nok i høj grad tale om, det har vel nok i nogen grad været inspirationskilden for ændringsforslag for ministerens vedkommende — men hvis det er nogenlunde samme omsætning, det drejer sig om, er det kun et spørgsmål om flytning af den, og så er det selvfølgelig klart, at det er kunderne og forbrugerne, det gælder. Men hver gang man åbner i særlig grad på ét område, er det næsten

[Albertsen.]

givet, at man tager noget fra andre i andre områder; man kan så diskutere, hvad der er mest hensigtsmæssigt og mest nyttigt i så henseende.

Vi kan altså fra socialdemokratiets side erklære vor tilfredshed med den bebudede nedsættelse af en kommission. Vi er enige i de ændringsforslag, som er fremkommet, og de øvrige ændringer, som var indeholdt i lovforslaget, og kan altså stemme for dem.

Med henblik på den udtalelse, der foreligger fra SF-side, skal jeg ikke undlade at sige, at det havde selvfølgelig været mere tilfredsstillende, om der havde kunnet udvikle sig en dialog eller samtale om disse ting. Når SF i betænkningen bruger udtrykket, at lovforslaget er blevet endnu mere forkvaklet under udvalgsarbejdet, vil jeg sige, at det havde været ganske nyttigt, om man havde kunnet redegøre for, hvad man mente, under udvalgsarbejdet, men det har rent fysisk ikke været muligt at få en sådan dialog i gang. Derfor er det lidt svært overhovedet at vurdere, hvor megen alvor der er i den betragtning, man har gjort gældende i mindretalsudtalelsen fra SF's side. Vi må altså afvise denne karakteristik. Vi mener, resultatet er sådan, at vi ansvarsbevidst kan gå ind for det. Vi tror, at det, der her er enighed om, er en god løsning på noget, som ellers ikke havde fået den allerbedste start, for at være meget mild i karakteristikken. Det svarer til mit milde fynske syn, på samme måde som jeg ved, at venstres ordfører har lagt en mild fynsk tankegang til grund for alle sine betragtninger og for sin holdning i denne sag. Herom er vi ganske enige.

Erik Hansen (Vejle amt): Jeg kan tilslutte mig hr. Albertsens betragtning om den mindretalsudtalelse, som SF har afgivet i betænkningen. Hvis der skulle være sket en forkvakling af lovforslaget i udvalget, kan SF i hvert fald fralægge sig ethvert ansvar; hvorfor, det må man så selv prøve på at tænke sig til.

Jeg kan på det konservative folkepartis vegne anbefale de af handelsministeren stillede ændringsforslag. Det er ikke, som hr. Albertsen sagde, ændringsforslag, der er tiltrådt af handelsministeren; det er handelsministeren, der har stillet ændringsforsla-

gene. Da hele udvalget, bortset fra socialistisk folkeparti, har den samme opfattelse, skal jeg ikke gå i enkeltheder om disse ændringsforslag, men kun gøre nogle få bemærkninger og i øvrigt henvise til betænkningen.

Af ændringsforslagene betragtes nr. 1 vel nok som det vigtigste, idet det betyder, at de nugældende åbningstider bevares uændrede. Udvalget har jo modtaget mange deputationer og endnu flere henvendelser, der dog ikke alle har angået åbningstiderne, men de henvendelser, der har berørt åbningstiderne, er bestemt ikke alle gået i samme retning. Jeg tror derfor, det er en rigtig beslutning, handelsministeren har taget ved at erklære, at bl. a. dette spørgsmål henvises til den kommission, handelsministeren agter at nedsætte.

Under udvalgsarbejdet er det blevet bekræftet, som jeg sagde ved første behandling, at en lukkelov er en vigtig del af vor erhvervslovgivning, som har en ikke ringe indflydelse på hele vort samfundsmønster. Jeg tror, det ville have været endog meget vanskeligt for udvalget at vurdere virkningerne af ændrede åbningstider, og jeg finder det rigtigst, at dette vigtige spørgsmål bliver mere grundigt belyst, end udvalget ville være i stand til.

Ændringsforslagene betyder endvidere, at de frisør- og skønhedsplejesaloner, der omfattes af lukkeloven, må betjene de kunder, de har fået ind inden lukketidens indtræden, indtil 1 time efter dette tidspunkt. Her gælder for alle andre forretninger kun et kvarter.

I § 2 indsættes et nyt stykke, hvorefter lukkeloven ikke gælder for salg af løsøre, der er indleveret fra et bo, eller som sælges ved tvangsauktion. Jeg tror, det er en rigtig tilføjelse, vi får dér. Det har vist sig, at mange auktioner ikke helt har givet det, de burde give, fordi der bl. a. har været en del forretningsfolk, der gerne har villet byde på varelagre, men ikke har kunnet nå det i den tid, der har været til rådighed for dem.

Bestemmelserne om dispensationer i forbindelse med grænsehandelen ved den dansk-tyske landegrænse er tydeliggjort som omtalt af hr. Albertsen. Der har i dagspressen, bl. a. i Jyllands-Posten for den 23. maj d. å., været fremført, at grænsekøbmændene siger nej til nye åbningstider. Det

[Erik Hansen (Vejle amt).]

er der sådan set heller ikke nogen der pålægger dem, de får ikke nye lukketider uden ved dispensation, og søger man ikke — hvad man ikke er tvunget til — så beholder man blot de almindelige åbningstider; mere simpelt kan det ikke være.

Lukketiderne har været gjort til det centrale i dette lovforslag, men det er kun en detalje, ganske vist en væsentlig detalje. Men det er, som om man ved at diskutere denne detalje har overset alle de andre gode ting, handelsministeren har villet opnå med dette lovforslag. Mange har den opfattelse, at der faktisk ikke sker væsentligt ved vedtagelsen af dette lovforslag, men det er en forkert opfattelse. Nu bliver der en tilpasning i det såkaldte sommerland, så fristelserne og mulighederne for at overtræde loven elimineres. Loven gælder kun for detailforretninger; grossister, der kun handler en gros, er helt holdt uden for loven. Det har en ikke ringe betydning for en række detailhandlere, der for at være konkurrencedygtige må gøre deres indkøb på selvbetjeningsengroslagre, hvor man — ja, det ligger jo i ordet — betjener sig selv, betaler ved kassen og selv tager varerne med; der er ingen form for service og derfor lavere priser, da omkostningerne er holdt nede på et minimum. En række andre naturlige vareområder er også helt holdt uden for loven.

Så er der en ny bestemmelse i loven, der betyder, at kunder, der — rent undtagelsesvis forhåbentlig da — vil forsøge at opnå og måske opnår at handle efter lukketid, ikke efter den fremtidige lov vil kunne straffes, det er kun forretningsindehavere, der kan blive det.

Det har været handelsministerens hensigt at forenkle loven, og det er lykkedes: alle forretninger, der er under lukkeloven, får, når loven er vedtaget, de samme åbningstider.

Der er mange gode ting i dette lovforslag, som jeg på det konservative folkepartis vegne kan anbefale med de af handelsministeren stillede ændringsforslag.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Vi står nu ved vejs ende på en lang vinters diskussion om problemerne i forbindelse med en revision af lukkeloven, og vi er nået frem til et resultat, som jeg er godt tilfreds med, et

resultat, der også er betydelig bedre, end mange synes at have opfattet.

Det er mit indtryk, at adskillige, der har gjort sig gældende i den løbende diskussion om lukkeloven, ikke har nået at læse mere end § 1 i handelsministerens lovforslag, den paragraf, som alene omfatter lukketiderne. På dette snævre grundlag har mange svunget sig op til næsten lidenskabelige ytringer om mangel på vilje til liberalisering. Hvis energien havde strakt sig til også at sætte sig ind i den øvrige del af lovforslaget, ville man have erfaret, at det indeholder en væsentlig liberalisering i forhold til den bestående lovgivning; under lovforslagets første behandling gjorde jeg opmærksom på enkeltheder, der viser denne linje, og jeg skal ikke gentage disse betragtninger i dag.

Jeg skal i denne sammenhæng blot understrege, at loven nu bliver meget forenklet, letlæselig og letfattelig i modsætning til det ruskomnusk, som lukkeloven ellers havde udviklet sig til. En ret omfattende række forretningsarter holdes nu uden for lukkeloven, medens andre, der hidtil har været undtaget fra de gældende lukketider, får lettere adgang til et udvidet varesortiment til glæde for forbrugerne, der bedre kan få tilfredsstillet aktuelle indkøbsbehov. Det særlig påtrængende problem for de udprægede sommer- og weekendområder bliver også løst gennem denne lovgivning.

Under udvalgsarbejdet er der, som det fremgår af betænkningen, af den højtærede handelsminister givet oplysninger til tydeliggørelse af de retningslinjer, som handelsministeriet agter at opstille som grundlag for kommunalbestyrelses adgang til at fastsætte udvidede åbningstider i større trafikknudepunkter.

Man vil se, at bestemmelsen kan henføres til banegårdene i enkelte andre større byer end de i den gældende lov nævnte. Også færgehavne og havnepladser kan i videre udstrækning end hidtil komme ind under bestemmelsen, og det samme er tilfældet for større rutebilstationer. Publikum gives ad denne vej bedre mulighed for at få tilfredsstillet et aktuelt indkøbsbehov.

Handelsministeren har stillet en række ændringsforslag; som jeg på venstres vegne kan anbefale at stemme for. Det væsentligste ændringsforslag går ud på, at de nugældende almindelige butiksåbningstider opret-

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

holdes, indtil problemerne omkring de generelle lukketider er behandlet i den kommission, som ministeren har varslet nedsat. Jeg mener, at dette er sagligt rigtigt, og at det tillige er udtryk for politisk realitetssans.

Blandt de øvrige ændringsforslag glæder jeg mig særlig over nr. 3, der tilsigter at skabe mulighed for distribution af aviser i videst muligt omfang. Det er jo ikke ukendt for det høje ting, at dagspressen i disse år har store vanskeligheder at slås med, og til dem hører problemerne med distributionen af aviser. Ændringsforslaget rummer en vis lettelse på dette punkt, og jeg takker den højtærede minister for imødekommenhed her.

Lad mig gøre disse slutbemærkninger: det er helt forkert, hvis nogen tror, det er rimeligt at lade dette lovforslags vedtagelse ledsage af ordene: alt skal være, som det er, og blive, som det var. I virkeligheden sker der betydningsfulde forandringer, der følger en udvikling op, som er i gang. Man kan naturligvis mene at det er politikeres opgave at sætte de pilekviste, hvorefter den fremtidige plovfure skal trækkes, men det er lovgiverens opgave at skabe et samspil mellem mange faktorer, der gør det muligt at befordre en rolig og harmonisk udvikling. Det kan godt være, at der er fremtidsmusik i kravene om vidtgående forandringer i åbningstiderne eller i simpelt hen at ophæve lukkeloven, men tiden er ikke moden til sådanne skridt. Jeg ville anse det for ulykkeligt, hvis der gennemførtes en lovgivning, som ville blive mødt med uvilje, ja, forbitrelse hos store dele af de kredse, lovgivningen vedrører.

Den højtærede handelsminister bebuder nedsættelsen af en kommission til behandling af de mange samfundsmæssige, sociale og erhvervsmæssige problemer, der er knyttet til hele det tema, som denne lovgivning vedrører. Af det omfattende materiale, som er tilgæet folketingsudvalget, fremgår, at der er mange forhold at tage i betragtning, og at disse fortjener en mere dybtgående behand-

ling end den, som et folketingsudvalg er i stand til at foretage. Derfor kan jeg støtte tanken om en kommissionsbehandling.

Det er ikke mit ønske, at der skal være tale om en begravelseskommission, men de mennesker, som skal udføre kommissionsarbejdet, må have en rimelig tid til deres arbejde. Det udelukker ikke, at kommissionen kan afgive sin betænkning i flere på hinanden følgende led. Jeg kunne godt ønske, at kommissionen i første omgang koncentrerer sig om forholdene vedrørende specielle butikstyper og brancher, der måske har særlige behov vedrørende åbningstiden, som kan søges imødekommet, uden at man krænker berettigede interesser.

Tidsfaktoren kan blive et meget væsentligt element i kommissionsarbejdet. Må jeg i denne henseende pege på erfaringerne fra næringslovkommissionen. Her begyndte arbejdet under voldsomme meningsbrydninger, men som tiden gik, forsvandt de fleste modsætninger, og man nåede frem til et godt resultat med bred tilslutning på alle afgørende områder.

Sådan vil det sikkert også komme til at forme sig i sagen med lukkelovgivningen. Folk med politisk fornemmelse vil komme til at erkende, at de mennesker, som har sat afgørende præg på det lovforslag, som nu foreligger, har gjort liberaliseringstankerne en større tjeneste end de, der har stillet yderliggående krav. I politik gælder det nemlig, at det er vigtigere at formidle end at provokere, selv om det sidste i tidens ånd måske er nok så taknemligt.

Den højtærede handelsminister kan vel i denne sag siges at være startet som lidt i retning af en provo for at slutte som formidler. Det har været en interessant proces at iagttage, og jeg vil yde ministeren min kompliment for blandingen af dristighed, saglig indsigt og politisk realitetssans.

Ministeren lægger nu navn til en lovgivning, der er meget mere perspektiv i, end han selv en overgang troede. Jeg er glad for, at vi kan slutte arbejdet med lukkelovssagen med så bred politisk tilslutning til resul-

[Jens Peter Jensen (Sors amt.)]

tatet, som tilfældet er. Den højtærede handelsminister har ydet sit betydelige bidrag hertil, og det siger jeg tak for.

Jørgen Andersen: Også det radikale venstre kan anbefale det høje ting at stemme for lovforslaget og de af ministeren stillede ændringsforslag.

Som jeg gav udtryk for ved lovforslagets første behandling, havde jeg gerne set, at udvalgets betragtninger var gået i retning af en mere liberal lukkelov end det resultat, vi i dag bliver præsenteret for. Først og fremmest mener jeg, at man har taget for lidt hensyn til det købende publikum, til forbrugerne, som er og altid vil være butikshandelens bærende underlag. Jeg finder således ikke, at man i tilstrækkelig grad har erkendt den ubestridelige avancering, arbejdsmarkedet er undergået i efterkrigsårene med det stadig stigende antal af udearbejdende kvinder og mænd. Det er i mine øjne urimeligt at påstå, som det er sket i flere af de henvendelser, udvalget har fået, at der for disse befolkningskredse ikke eksisterer noget problem. Vel er det ikke lige intenst i alle dele af landet, men det berettiger ikke til at generalisere ud fra de områder, som er mindst berørt.

Når man heroverfor fremhæver det uretfærdige i, at butikshandelens folk, indehavere såvel som medarbejdere, skal henvises til en uregelmæssig frihed, lyder det, som om det var muligt i det frie demokratiske samfund, vi alle lovpriser, at holde fri på samme tid alle sammen. Tænk blot på tjenestemændene, tænk på skifteholdsarbejdet i industrien, tænk på restaurationspersonalet, sygehuspersonalet, søfartens folk, landbrugets folk, for ikke at tale om vore flittige betjente, som vi møder herinde i huset hver dag. Jeg kunne nævne talrige andre, som helt naturligt er indforstået med at friste en tilværelse med mere eller mindre individuel frihed. Får disse mennesker da slet ikke nogen modydelse for en sådan arbejdstid? Vist gør de da så. De har alle mulighed for at erhverve en ekstra indtægt ved helligdagsarbejde, ved natarbejde, søndagstjeneste, eller hvad det nu kan være.

Men hvad kan f. eks. handels- og kontor-medhjælperorganisationen tilbyde det medlem, som henvender sig og beder om anvis-

ning på en indtjening af en ekstraskilling til højnelse af familiens tarv? Intet, absolut intet. Døren er stænget, og lønnen skal slå til. Færdig.

Jeg havde også gerne set, at lovforslagets dispensationsmuligheder havde omfattet lavprisvarehuse og butikscentre, således at der var skabt nye muligheder for de mange mindre handlende, som i dag trues af supermarkedernes fremmarch. En sådan mulighed ville selvsagt også have tilvejebragt adskillige nye arbejdspladser til glæde netop for dem, som gerne vil tjene en ekstraskilling.

Når jeg trods disse kritiske betragtninger alligevel kan anbefale lovforslaget til vedtagelse, skyldes det, at lovforslaget under alle omstændigheder betyder en forbedring af den eksisterende lov også i liberal retning. Sommerlandets illegale handel bringes ind under ordnede forhold. Områderne ved den dansk-tyske grænse kan i konkurrencemæssig henseende ligestilles med områderne syd for grænsen. Kommunerne får herudover dispensationsmuligheder i en lang række særtilfælde, som allerede er nævnt. Bagerforretninger, kiosker, konfektreforretninger, auktioner, blomsterforretninger, smørrebrødsbutikker, planteskoler og meget, meget andet fritages for lukkelovens bestemmelser. På denne baggrund vil man efter min opfattelse få et klart udtryk for, at mange store personaleproblemer ved indførelse af en virkelig liberal lukkelov — sidst fremført, jeg tror, det var i lørdags af købmand Knud Beck, formanden for Butikshandelens Sammenslutning øst for Store-Bælt — vil vise sig at være illusoriske og uden hold i virkeligheden.

Når jeg uden særlig tillid til, at en kommissionsundersøgelse vil kunne fremskaffe flere oplysninger, end man allerede kender, alligevel kan anbefale en sådan, er årsagen alene den, at udvalgets konfrontation med handelens organisationer har klargjort, at det forhåndenværende materiale, det være sig markedsanalyse, forbrugerbehov osv., bedømmes temmelig individuelt efter særinteresser, velsagtens fordi det hviler på utilstrækkelig autoritet. Jeg kan derfor ikke have noget imod, at en sådan autoritativ undersøgelse tilvejebringes, i særdeleshed ikke da jeg i enhver henseende føler mig overbevist om, at den vil godtgøre og be-

[Jørgen Andersen.]

kræfte de synspunkter, som jeg selv og mit parti står for. Vi er jo ikke ukendt med, at det kan tage lang tid for den sunde fornuft at sejre; når man tænker tilbage på eksempler som frigivelsen af litteraturen, af filmcensuren, af pornobillederne, for ikke at tale om skattefradragsreglens ophævelse, så har vi vist at kunne væbne os med den tålmodighed, der er fornøden, når det drejer sig om fornuftens placering.

Jeg håber, at handelsministeren må have fornødent held til at sammensætte den kommende kommission og udforme dens kommissorium på en sådan måde, at en betænkning herfra må udelukke al fremtidig tvivl om tarv og behov. Sker det — og jeg håber, det sker meget snart — må jeg forvente, at butikshandelen enigt vil erkende, at køb og salg af varer tillige med de funktioner, dette medfører, ordnes bedst og mest hensigtsmæssigt af butikshandelen selv uden indblanding fra myndighederne. Den frie konkurrence i vort demokratiske samfund bør kunne udfolde sig uden frygt for statsformynderskab, uden posekiggeri og uden strafansvar. Håndværket har i denne henseende været forbilledligt ved at indrette sig således; jeg nærer ingen tvivl om, at butikshandelen vil kunne gøre det samme, og jeg tror, at den ville stå sig derved.

Gunhild Due: Som det fremgår af betænkningen, mener vi, at lukkeloven bør afskaffes til fordel for en åbningslov, og vi skal helt afholde os fra at stemme såvel om ændringsforslagene som om lovforslaget ved tredje behandling.

I anledning af al den ståhej, der har været omkring lukkeloven i vinter, kan man vist godt sige, at behandlingen af den er en slags anskuelsesundervisning i, hvordan det egentlig går til, når en elefant barsler med en mus. Det er desværre også anskuelsesundervisning i, hvor svagt forbrugerne står i hele dette spil; i forhold til de handlendes pressionsgrupper vejer forbrugerne ikke ret meget.

Nu udskyder man problemerne ved at nedsætte en kommission, og nogen håber måske oven i købet, at den vil arbejde rigtig længe; så har man jo fred for lukkelovdebatten i den tid, og den er åbenbart noget pinligt for mange.

Jeg synes, det er sørgeligt, at der kom så lidt ud af denne voldsomme debat, især ud fra erkendelsen af, at mange familier, hvor begge er udearbejdende, nu oftest tvinges til at købe dyrt og hastigt ind i den første den bedste butik; især for de lavtlønnede familier er dette en belastning. Samfundsøkonomisk kan det heller ikke være en særlig klog politik.

Megen snak og jammer har jo lydt, og resultatet er også ret jammerligt, men når vi i SF ikke stemmer imod, men afholder os fra at tage medansvar for dette, kan det jo også tages som en anerkendelse af de små fremskridt og forbedringer, der altså er.

Jeg vil gerne lige sige dette til hr. Albertsen, som jeg synes optrådte noget uvenligt: det er ganske rigtigt, at jeg kun har været til stede ved 3 udvalgs møder, idet jeg prioriterede andre udvalgs møder, jeg havde samtidig, højere, ikke fordi jeg ikke havde interesse nok for lukkeloven, men ud fra, som det har vist sig, en ganske realistisk bedømmelse af, hvad der nu kunne komme ud af dette udvalgsarbejde, og hvad der kunne opnås i det. Jeg skal ikke begynde at referere fra f. eks. det sidste møde, udvalget holdt, men nogen særlig grobund for mine synspunkter opfattede jeg nu ikke der var, for at sige det mildt. I øvrigt er det jo heldigvis sådan, at man får samtlige henvejelser, spørgsmål og svar til læsning, uanset om man kan komme til møderne eller ej, og altså kan følge ganske godt med i, hvad der foregår. Endelig har det ikke mindst været uden for folketingsudvalget, de interessante debatter om lukkeloven har fundet sted.

Jeg skal til sidst udtrykke et forsigtigt håb om, at forbrugerne må få lidt mere held til at få ørenlyd for deres ønsker i den kommende kommission.

Kjær Rasmussen: Jeg er meget enig med fru Gunhild Due i det, hun sagde, som direkte vedrører lovforslaget, så jeg kan gøre det meget kort.

Da vi havde dette lovforslag til første behandling, gjorde vi det klart, at vi gik ind for en fri åbningsret kædet sammen med forbedringer i arbejderbeskyttelseslovgivningen til gavn for de ansatte. Men nu ser det altså ud til, at vi skal have en lukkelov.

Der er forbedringer i det lovforslag, som vil blive vedtaget, og som en konsekvens af

[Kjør Rasmussen.]

det, jeg sagde ved første behandling, vil vi undlade at stemme om de ændringsforslag, der er stillet, og om lovforslaget som helhed.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Om lukkeloven har der jo været megen storm i det sidste års tid, og også jeg kan derfor udtrykke min glæde ved, at man somme tider fra stormvejr kommer til at sejle ind i mildere vinde; det er altid behageligt at kunne færdes på den måde.

Jeg takker for den enighed, vi er nået frem til. Jeg er ikke utilfreds med den liberalisering, der sker. Som flere af ordførerne har været inde på — både hr. Albertsen og måske specielt hr. Erik Hansen (Vejle amt) og hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt), hvoraf den sidstnævnte understregede det meget stærkt — er det en hel del, der sker i lovforslagets § 2 og fremefter. Loven bliver som rigtigt sagt forenklet, letfattelig og navnlig forståelig, hvad man i høj grad som administrator af den gamle lukkelov havde lejlighed til at iagttage at den ikke var. Den blev overtrådt mange steder, den blev også mange steder overtrådt simpelt hen af uvidenhed om dens bestemmelser, som kunne være uhyre vanskelige at forstå.

Jeg ved ikke, om fru Gunhild Due mente, at jeg var en elefant, jeg blev ikke rigtig klar over, hvem det var, der hentydedes til, men jeg mener altså, det er betydelig mere end en mus, der i så fald er barslet med, hvis jeg skal være moderen til musen.

Jeg er som sagt enig i, at vi er nået et skridt frem. Jeg har erklæret mig enig i, at vi gennem en kommission undersøger problemerne om en udvidelse af de generelle lukketider og skaffer det materiale til rådighed, der her kan skaffes. Vi vil naturligvis trods alt ikke til sin tid efter min bedste bedømmelse kunne undgå en politisk beslutning i sagen; det har jeg sagt før, og det mener jeg, men det er jo også ganske naturligt.

Hr. Albertsen erklærede sig tilfreds med den drøftelse, vi havde haft i udvalget, hvor jeg havde redegjort for mine tanker om kommissionen, dens kommissorium og de forskellige ingredienser, der kunne indgå deri. Jeg er ikke helt sikker på, om vi just under dette samråd netop drøftede banker, sparekasser, apoteker, og hvad der ellers

kunne være tale om, men det er helt sikkert, at hvis en kommission skal undersøge de samfundsmæssige og erhvervsøkonomiske virkninger af de gældende lukkelovsbestemmelser og på grundlag heraf fremkomme med sådanne forslag, som kommissionens arbejde måtte føre frem til, vil det give en vis genspejling over for de andre sektorer; der kan være. Kun beder jeg om forståelse for, at mange jo ikke er underkastet nogen lukkelov — det gælder bl. a. banker og sparekasser — mens på den anden side kommunerne jo kan træffe mange bestemmelser om de serviceydelser, disse yder borgerne. Det er naturligvis ikke tanken, at kommissionen skulle beskæftige sig med en egentlig vurdering og fremkomme med forslag på hele dette omfattende område — det tror jeg også lå i hr. Albertsens ord — men der vil naturligvis være en vis genspejling dér.

Endvidere kom hr. Albertsen ind på de retningslinjer, der i øvrigt skal gives for administrationen af lovens bestemmelser i sommerhusområder. Jeg skal dér først og fremmest henvise til, at en hel del af disse retningslinjer på forhånd i og for sig er forankret i lovforslagets bemærkninger, og andre er tydeliggjort bl. a. i den betænkning, der foreligger for folketinget. Derudover skal jeg henvise til, at det nærmeste behov, som jeg jo skal forsøge at udforme over for kommunerne — der er visse specielle forhold i grænselandet, som ikke er fuldt afklaret endnu — ligger umiddelbart for, for det ligger jo i og for sig på de generelle lukketider, navnlig naturligvis i sommertiden, men efter behov også uden for sommertiden. For det, vi så ofte her i folketinget kalder sommerlandet, er jo i udpræget grad ved at blive et helårsweekendland, hvor de handlende må søge deres fortjeneste på de tidspunkter af ugen, hvor der er mange beboere på det pågældende sted i forhold til visse andre tider. Dér må vi forsøge at finde frem til behovet, det ligger jo i særdeleshed omkring fredag aften, men i øvrigt lørdag eftermiddag, en del af lørdag aften og som regel også, hvis jeg iagttager de ulovligheder, der gennemgående finder sted, nogenlunde samlet omkring søndag formiddag. Naturligvis kan der tænkes undtagelser herfra, men jeg tror også, det dækker hr. Albertsens opfattelse, at det er nogenlunde i den retning, det må gå.

[Handelsministeren.]

Det er ikke min tanke, som jeg tror hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) var inde på det, at kommissionen skal være en begravelseskommission, og jeg står ganske åben over for, at kommissionen alt efter sin arbejdsmulighed kan finde frem til at komme med delbetænkninger inden for særlige områder. Der er utvivlsomt et problem omkring butikscentre, som hr. Jørgen Andersen nævnedes, og lavprisbutikker, som hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) nævnedes, og andre former for særlige butikstyper, hvorom det kunne være udmærket at få en delbetænkning, navnlig da de jo har en ikke ringe forbrugermæssig interesse; der kan også omkring butikscentrene tænkes en mere folkelig samling på andre tidspunkter end dem, der er mulige efter den nugældende og altså også den fremtidige lukkelovs generelle bestemmelser.

Det er jo muligt, som hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) udtrykte det, at man slutte sig kan ende i idyl. Det forudsætter unægtelig efter de erfaringer, jeg har haft i løbet af det sidste år, at hænderne bliver strakt frem fra forskellige sider, hvor de hidtil ikke har været strakt så stærkt frem. Men jeg tror i den henseende også på virkningen af en vis afsvaling af gemytterne, herunder muligheden for at deltage i kommissionsarbejdet, og en stedse voksende forståelse for det, hr. Jørgen Andersen var inde på, nemlig at det jo, når det kommer til stykket, er nødvendigt, at der er en vekselvirkning mellem ethvert erhverv og dets kunder, i dette tilfælde de mange forbrugere, hvis forhold ændrer sig, som fru Gunhild Due var inde på det. Jeg håber, der skal komme en modningsproces i gang i løbet af den tid, kommissionen arbejder, en tid, jeg på ingen måde skal forsøge at forlænge, men tværtimod altså om muligt søge at afkorte gennem afgivelse af delbetænkninger.

Jeg takker for min andel i udvalgsarbejdet. Det er gået harmonisk i forhold til den højde, bølgerne havde antaget på visse tidspunkter, og jeg kan kun udtrykke min tilfredshed og håbe, at vi på torsdag kan vedtage lovforslaget ved tredje behandling.

Albertsen: Ja, jeg har kun lyst til at anføre den korte bemærkning, at det ikke skal stå som en slags efterskrift på dette arbejde og

den indstilling, der her foreligger, at vi har accepteret bestemte deputationers og organisationers synspunkter og har ladet andre i stikken. Det, der er sket, er, at vi har taget stilling til en række problemer, som vi i øjeblikket mener at kunne overskue og vurdere, og som der forelå et materiale som en realistisk baggrund for at tage stilling til. At der på et meget væsentligt område ikke forelå sådant materiale, og at derfor dette materiale, som nu skal fremskaffes, senere kan give anledning til videregående revisioner, det må kommissionen tage stilling til. Forbrugerne er ikke skudt ud eller ikke skudt frem eller noget andet i den retning; det er helt i uoverensstemmelse med det faktiske forløb af det arbejde, der er præsteret. Det tror jeg at de fire partier, der nu kan gå ind for lovforslaget, er enige med mig i.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Jeg har i og for sig ingen bemærkninger til hr. Albertsens sidste betragtninger. Jeg vil kun gøre opmærksom på, at min indstilling over for de generelle lukketider var udgået fra den iagttagelse, jeg som handelsminister havde lejlighed til at gøre om udviklingen i udlandet, som i og for sig kun i ringe grad er gået ind i den danske diskussion omkring generelle lukketider og deres udvidelse. Jeg har før gjort rede for, at jeg havde iagttaget, hvordan os nærliggende udlænde, med hvem vi kunne sammenligne os, ikke alene havde betydelig større åbningstid for butikkerne, men også, at udviklingen i disse udlænde gik i retning af yderligere liberalisering. Det vil nu ganske naturligt indgå i det kommende kommissionsarbejde at iagttage disse forhold, som de har været i udlandet, og de erfaringer, man dér har høstet, og man vil da til sin tid kunne drøfte disse forhold.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Ligesom den højtærede handelsminister har jeg lidt svært ved at forstå de zoologiske sammenligninger, der blev fremdraget her af socialistisk folkepartis ordfører, det ærede medlem fru Gunhild Due. Derimod forstod jeg temmelig tydeligt, at det ærede medlem er meget utilfreds med det resultat, der er kommet ud af vort arbejde, og jeg forstod endvidere — det er vist ikke at drage for vidtgående slutninger — at det ærede medlem

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

havde været meget mere tilfredsstillet, hvis handelsministerens oprindelige skitse var blevet gennemført, den med åbningstid på torsdage til kl. 19.

Det frister mig til at nævne, at den 16. februar var denne skitse til debat på et købmandsmøde i Århus, hvor 6 folketingsmedlemmer fik et førstehåndsindtryk af den voldsomme reaktion, tanken havde fremkaldt hos butikshandelens folk. Blandt de seks folketingsmedlemmer var det ærede medlem fru Gunhild Dues partifælle det ærede medlem hr. Vivike, der ifølge Dansk Handelsblad sagde — jeg citerer kort:

„B & W-arbejderne er de rene novicer mod denne kreds, men de er selvfølgelig heller aldrig blevet stillet over for et lovforslag, der forlænger deres arbejdstid med 1½ time.“

Videre står der:

„Holger Vivike mente, at det ville være lettere for en kamel at komme gennem et nåleøje end for handelsministeren at få sin lukkelovsskitse gennem folketinget.“

Hr. Vivike har åbentbart realitetssans, og jeg synes, det ærede fru Gunhild Due skulle have benyttet lejligheden til at citere en anden af sine partifæller, det ærede medlem hr. Aksel Larsen, der i anden forbindelse brugte den vending, at man ikke skal holde fanen højere, end at man kan nå jorden. Det gælder også, når man vifter med liberale faner.

Hermed sluttede forhandlingen

Ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 1, således ændret, ændringsforslagene nr. 3-5, § 2, således ændret, §§ 3-6, ændringsforslagene nr. 6 og 7, § 7, således ændret, §§ 8 og 9, ændringsforslag nr. 8, § 10, således ændret, og § 11

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om virksomhedsledelse [af Poul Dam m. fl.].

Valgt blev: *Simonsen, Henning Andersen, Haunstrup Clemmensen, Henry Møller, Robert Christensen, Niels Andersen, Jens Frandsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Erling Dinesen, Lene Bro, Anker Jørgensen, Poul Nilsson, Risgaard Knudsen, Bertel Pedersen og Poul Dam.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Valgkredsinddelingen m.v.) har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Orla Møller har meddelt mig, at han ønsker at tage sit den 29. maj anmeldte spørgsmål vedrørende forbindelsen mellem pressen og domsmyndighederne tilbage. Spørgsmålet er herefter bortfaldet.

Udvalget til behandling af spørgsmålet om, hvorvidt der i forbindelse med efterretningstjenesternes virksomhed måtte være grundlag for at rejse rigsretstiltale mod nogen tidligere eller nuværende minister, har afgivet beretning. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 3. juni, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1969-31. marts 1970.

2) *Spørgsmål til ministrene.*

Mødet hævet kl. 16.52.

109. møde.

Onsdag den 3. juni kl. 10.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Hyrevogne) har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1969-31. marts 1970.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 166) findes i tidenden sp. 6426).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Per Hækkerup: Jeg vil gerne indlede med at gøre et par enkelte bemærkninger om den internationale situation og vor udenrigspolitik. Jeg skal gøre det kort, fordi denne debat først og fremmest skal dreje sig om indenrigspolitiske anliggender; vi plejer jo at holde separate udenrigspolitiske drøftelser.

Den internationale situation har, siden vi sidst havde lejlighed til at drøfte de udenrigspolitiske spørgsmål, ikke ændret sig til det bedre, men snarere til det værre. Det gælder i international henseende først og fremmest på grund af USA's efter sigende tidsbegrænsede indgreb i Cambodia. Tilliden til, at den amerikanske regering vil gøre indgrebet tidsbegrænset, er måske ikke alt for overvældende. Til gengæld er der vel grund til at bemærke, at det amerikanske senat via begrænsning af finansmidlerne synes at gøre indgrebets tidsbegrænsning effektiv.

Forholdene i Det mellemste Østen giver også anledning til alvorlig bekymring. Det synes, som om de gensidige terrorangreb vokser i styrke og omfang, og efterhånden minder ubehageligt om det, der gik forud for 6 dages krigen. Vi har lov til at håbe på, at de bestræbelser, der udfoldes af de store

magter, må føre til en beroligelse i området, men indtil videre synes udsigterne til, at noget sådant skal ske, ikke at være alt for lyse.

Jeg tror, at det for vurderingen af den internationale situation også er ret så væsentligt at holde øje med forholdet mellem Sovjetunionen og Kina, der på det sidste igen synes at være blevet skærpet.

Om situationen i Europa skal jeg kun gøre to bemærkninger. Bemærkningerne er fremkaldt af, at vi ikke har haft noget møde i det udenrigspolitiske nævn siden NATO-ministermødet i Rom, eller siden de seks udenrigsministre drøftede stillingen med hensyn til markedsspørgsmålet. Jeg ved godt, vi har haft et tidspres, men alligevel synes jeg, det er beklageligt — det vil jeg gerne sige — at vi går til denne debat, uden at vi har fået udenrigsministerens redegørelse for, hvad der skete på NATO-ministermødet.

Der synes på dette møde efter pressereferaterne at dømme at være sket en vis udvikling, noget interessant med hensyn til spørgsmålet om sikkerhedskonferencen. Jeg har ligesom indtrykket af, at selv om der i NATOs behandling af disse problemer skete et lille fremskridt i retning af, at man kunne gå til multilaterale drøftelser, så var beslutningerne, sådan som de fandt udtryk i communicate, mere en yderligere trækken i langdrag med et svar fra de forskellige NATO-medlemslandes side på det finske udspil til afholdelse af en konference om europæiske sikkerhedsproblemer. Jeg vil gerne høre udenrigsministerens vurdering heraf, da det naturligvis er et spørgsmål, vi lægger megen vægt på.

På mødet blev også behandlet Grækenlandsproblemet, og her igen kan jeg kun beklage, at vi ikke i nævnet har fået ministerens redegørelse for, hvad der skete på og omkring NATO-ministermødet. Hvis man skal dømme efter avisreferaterne, har ministeren udført det, der var fastlagt i folketingets dagsorden og — så vidt jeg kan bedømme efter disse avisreferater — på en måde, som må siges at være tilfredsstillende, og det vil jeg da gerne benytte lejligheden til at sige ministeren tak for. Men vi venter altså stadig på en nærmere redegørelse i nævnet for, hvad der egentlig er sket. Jeg vil tilføje, at det, der efter avisreferaterne er